

JOURNAL OF RESEARCH
IN EDUCATION AND SOCIETY
EĞİTİM VE TOPLUM
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
ISSN: 2458 - 9624 (Online)

Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi/JRES, 7(2), 561-659, 2020

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE MONTESSORI EĞİTİMİ YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİ BİLGİ DÜZEYİNE ETKİSİ

THE EFFECT OF THE MONTESSORI EDUCATION METHOD ON STUDENT KNOWLEDGE IN VISUAL ARTS EDUCATION

Aysel Derya TANAY ÖZTÜRK¹

¹ Atatürk Üniversitesi, Horasan Meslek Yüksek Okulu, Erzurum, Türkiye. e-posta: aycelderyatanay@gmail.com

Gönderim Tarihi: 09.11.2020

Kabul Tarihi: 17.11.2020

Öz

Geleneksel okul sisteminde, yetişkinlerin istekleri doğrultusunda birçok değer konulmaktadır. Bu durum eğitimde sadece zayıf ve güçlünün arasında kör bir çatışma olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyi arka planda tutarak sadece zayıf ve güçlü insanların yaratılmasına sebebiyet veren bu ortam, kendiliğinden gelişen kayıp ve kendi kendine olan değersizlik duygusu ile beraber yalnız başına bırakılmış ya da inançsız üyelik özellikleriyle açığa çıkmaktadır. Bu bakış açısına sahip bireylerin, ne kişisel cesaretleri ne de eleştirme ve muhakeme yetisi gelişmemiştir. Eğer çocuğu kendine özel değerleriyle ve doğal yasalarıyla inşa edebilmesi için seversek bütün yeteneklerini geliştirmemiz mümkün olabilmektedir. Bu noktada Montessori eğitimi bu gelişimi sağlayabilmemiz için en değerli yöntemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Montessori yöntemi çocuğun gelişimsel ihtiyaçları üzerine kurulur ve dikkatlice hazırlanan uygun bir çevrede bu durum kolaylaştırılarak uygulanır. Yöntemin üstünlüğünün farkedildiği bu süreçte çocuk, deneyimlerle hem zekasını hem de fiziksel ve ruhsal yeteneklerini geliştirmektedir. Bu araştırmada, ilköğretim 2. sınıf görsel sanatlar eğitimi ders konularının, Montessori eğitimi yöntemi uygulanarak öğrenci bilgi düzeylerine etkisinin nasıl olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın amacı, sanat tarihi eğitiminin montessori eğitimi yöntemiyle öğretilmesinin öğrenci bilgi düzeyine etkisini kapsamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanat Eğitimi, Montessori Eğitimi, Bilginin Kalıcılığı.

Abstract

In the traditional school system, many values are set in line with the wishes of adults. This situation appears as a blind conflict between the weak and the strong in education. This environment, which causes the creation of only weak and strong people by keeping the individual in the background, comes to light with the sense of loss and self-worthlessness, and the characteristics of membership left alone or without faith. Individuals with this point of view have developed neither personal courage nor ability to criticize and judge. If we love the child so that

he/she can build with his/her own unique values and natural laws, it is possible for us to develop all his abilities. At this point, Montessori Education Method emerges as one of the most valuable methods for us to achieve this development. The Montessori Method is based on the developmental needs of the child and is implemented in a carefully prepared appropriate environment. In this process, when the superiority of the method is realized, the child develops both his/her intelligence and his/her physical and mental abilities with experiences. This study aspires to determine how the primary school second grade visual arts education class topics affect students' knowledge levels by applying the method of Montessori Education. The aim of the study is to cover the effect of teaching art history education with the Montessori Education Method on student knowledge level.

Keywords: Art Education, Montessori Education, Persistence of Knowledge.

Giriş

Çocuk eğitimi üzerine yapılan bilimsel araştırmalar incelendiğinde uzmanlar tarafından geliştirilen birçok yöntem karşımıza çıkmaktadır. Montessori yöntemi, modern eğitim anlayışını benimseyerek çağdaş yaklaşımlar içerisinde bulunması ve başta okul öncesi olmak üzere birçok eğitim kurumunda kullanılması ile dikkat çekmektedir.

Montessori yönteminin üstünlüğü, çocuğun gelişimsel ihtiyaçları üzerine kurulur ve dikkatlice hazırlanan uygun bir çevrede bu kolaylaştırılmaktadır. Deneyimler aracılığıyla çocuk hem zekasını hem de fiziksel ve ruhsal yeteneklerini geliştirir. Çocuk için amaca yönelik en doğru şekilde hazırlanan çevre, çocuğun öğrenme arzusundan ve kendi yeteneklerini geliştirme yeteneğinden bütünüyle faydalanmaktadır (Korkmaz, 2006, s.67).

Montessori yönteminin diğer bir üstünlüğü de çocuğa kendi kendine yetme üstünlüğü kazandırmasıdır. Kişinin günlük yaşamında öğrenmesini gerektiren işleri doğrudan doğruya egzersizler olarak değerlendiren yöntem, çocuğu yetiştirmekte, ayrıca bir eğitim gerektirmemektedir (Mann ve İnan, 1978, s.68).

Geleneksel okul sistemine birçok değer konulmuştur ve bu değerler yetişkinlerin isteğine tabi kılınmaktadır. Bu şekilde belirlenmiş bir eğitim sadece zayıf ve güçlünün arasında kör bir çatışma oluşturur. Kişinin benliğini, yeteneklerini, isteklerini arka planda tutarak sadece güçlü ve zayıf insanlar olarak karşımıza çıkarır. Bu bakış açısına sahip bireylerin, ne kamusal fikirlere karşı kişisel cesaretleri ne de eleştirme ve muhakeme yetisi gelişmemiştir. Yaşamına yansıyan, kendiliğinden olan kayıp durumu, kendi içinde oluşturulan değersizlik duygusu, yalnız başmalık ya da inançsız üyelik, kişilik özellikleri olarak kendini gösterir. Ancak çocuğa kendine özgü doğal yasalar inşa edebilmesi için sevgi gösterirsek bu duruma karşı durabiliriz ve bütün yeteneklerini geliştirme fırsatını oluşturabiliriz.

Maria Montessori ve Montessori Eğitim Anlayışı

Maria Montessori, biyolojiye olan tutkusuyla tıp okumaya karar veren ve birçok zorluğu aşarak İtalya'nın ilk kadın doktoru olmayı başaran, kadın hakları ve engelli eğitiminin savunucusu, yaşamının son yıllarına kadar çalışmış iyi bir araştırmacıdır (Durakoğlu, 2011).

Montessori doktora tezini bitirmesine rağmen araştırmalarına ara vermeden devam etmiştir. Araştırmacı, Montessori yöntemi üzerine çalışmaları sürecinde ilk önce zihinsel engelliler üzerinde araştırma yapmıştır.

Roma Üniversitesi psikiyatri kliniğindeki araştırma çalışmalarında klinikte tedavi için uygun hasta seçmesi gerekiyordu. Bunun için akıl hastanesini ziyaret etmiş ve buradaki çocukların ilgisiz, eğitimsiz ve başıboş bırakıldıklarını görmüştür. Bu durumun ciddiyetini farkedip önemseyerek zihinsel engelli çocukların eğitimi üzerine çalışmaya başlamıştır (Wilbrandt, 2015).

Yaptığı uygulamalar sonucunda çalışmalarına devam etme kararı almıştır. Bu kararı almasındaki en önemli etkenlerden biri bir kongre sunumu sonrası ele aldığı bu önemli konuya duyulan ilgi olmuştur.

Uluslararası bir tıp kongresinde gözlemlerinin ve uygulamalarının sonuçlarından söz etmiş ve kongre sonrası akademisyenler, politikacılar, eğitimciler, hayırseverlerin dikkatini çekmeyi başarmıştır. Akıl hastanesindeki görevinden ayrıldıktan sonra kendisini tıpta değil, eğitim alanında uzmanlaştırmak istediğine karar vermiştir. Bundan sonraki amacı normal çocuklar üzerinde de aynı çalışmayı uygulamak olmuştur (Wilbrandt, 2015).

Maria Montessori, montessori yöntemini; tecrübeleri, bilgileri ve yaptığı uygulamalı çalışmaları üzerinden gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu süreçte fark etmiştir ki özel materyallere değil, çocukların nasıl öğrendiklerine ve neye ihtiyaç duyduklarına ve bu durumun kalıcı olduğuna dikkat çekmek gerekmektedir (Wilbrandt, 2015).

Montessori yönteminde her birey değerlidir ve grupta birlik amacı ile çalışmasını devam ettirmelidir. Bireyin istekleri grupta aynı doğrultuda olmalıdır. Ancak o zaman sosyal gelişim ve topluluk yeteneğine boyun eğmek zorunluluktan çıkacaktır. Grup içinde herkes farklı bir birey olarak varlığını gösterir. Kendi karakterleriyle ayrı bireyler olarak birbirlerinden korkuları yoktur. Yetişkinler tamamen çocuk üzerinde odaklanmalıdır. Sadece iyi düşünüp doğru yaklaşımda bulduklarında ve ilkeleri iyi anlattıklarında, çocuk zor değişebilecek şeyleri az ya da çok anlamaya sahip olabilmektedir (Demiralp, 2014, s.9).

Montessori Teorisinin İlkeleri

Bu eğitim yöntemi, gerek çocuk gelişim felsefesine gerekse de böyle bir gelişim sürecine doğru şekilde rehberlik etmek için temel oluşturacak ilkelere sahiptir (Korkmaz, 2006, s.67). Bu ilkeleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Organizma ve akıl birbirinden ayrılmayan bir bütün olarak ele alınır.
2. Çocuk küçük bir yetişkin olarak değerlendirilmez. Yetişkinlerden yapısal olarak farklı bir organizma olarak değerlendirilir.
3. Çocuğun zihinsel gelişiminin değişmez bir sırası vardır. Bu durum normal ve engelli çocuklarda farklıdır. Normal çocuk belirli dönemlere belirli yaşlarda ulaşırken engelli çocuklar bu dönemlere daha geç ulaşır. Fakat hiçbir zaman dönemlerin sırası değişmez.
4. Gelişim dönemlerinin belirli bir sırada oluşuyor olması sadece olgunlaşma sonucunda veya olgunlaşmanın etkisiyle gerçekleşmez. Her ikisinin de beraber ve karşılıklı etkileşimi sonucunda gerçekleşir.
5. Gelişim ve öğrenme sürecinde materyalin nasıl kullanılacağına çocuğa gösterilmesi tek başına yeterli değildir. Çocuğun uygulamayla beraber yeni bilgiyi benimsemesi gerekir.

Montessori'ye göre zeka sınıflandırma ve sıraya koyma yeteneğini açığa çıkarır. Yukarıdaki ilkelere mutlaka uyularak hareket edilmelidir. Bu yetenek çocuğun kendi başına ayırım ve sınıflandırma yapabilmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Yani çocuğun sosyal çevre içerisinde ilişki kurması gerekmektedir (Mann ve İnan, 1978, s.12-13). Çocuğun çevresi ile etkileşime girmesi, onun zihinsel ve fiziksel birliğini açığa çıkarır (Lillard, 1973).

Yöntemin amacı doğrultusunda hazırlanmış sosyal bir ortama ihtiyaç vardır. Çocuk bu ortamda, öğrenme arzusundan ve kendi yeteneklerini geliştirme yeteneğinden bütünüyle faydalanmaktadır. Ortamın gereği olarak çocuğun hareket halinde olması ön planda tutulmaktadır.

Hareketin, çocuğun diğer etkinliklerinden ayrı bir şey olmadığını belirterek, eğitim programlarında çocuğun hareket edebilmesini sağlayıcı etkinliklerin önemini vurgulamaktadır. Bu düşüncesini "Günümüzde yapılan en önemli hatalardan biri, hareketi insanın daha yüksek düzeydeki fonksiyonlarından ayrı bir etkinlik olarak düşünmektir.

Zihinsel gelişme hareketle bağlantılı olmalı ve ona dayanmalıdır.” cümleleriyle ifade etmektedir (Montessori, 1964).

Montessori ilkelerine uygun olarak, gelişen çağın ihtiyaçlarına uygun yeni malzemeler ve etkinlikler hazırlamak, bunları program içinde uygun biçimde kullanmak çocuk eğitiminde benimsenmesi gereken önemli bir noktadır (Oktay, 1987). Çocukların doğal ortamlarda başboş bırakılmasını değil onlar için kendilerini keşfedebilecekleri uygun ortamlar yaratmamız gerektiğini ve uygun öğrenme alanları oluşturmamız gerektiğini vurgulamıştır (Wilbrandt, 2015). Bu durum göstermektedir ki yetişkinlerin asıl görevi, çocuğun içindeki gizil gücü uyandırmak ve onu gelişim sürecinde en doğru şekilde desteklemektedir. Montessori yöntemi bu amaç doğrultusundan hareketle çocuğun en iyi şekilde öğrenme yolunu bulmasını sağlayacaktır. Sonuç olarak çocuk, başkasının kendisinden istediğini değil, kendisi için en doğru olanı kendi isteği doğrultusunda yapacaktır (Karadurakoğlu, 2011, s.133-145).

Bu araştırmada, ilköğretim ikinci sınıf görsel sanatlar eğitimi ders konularının, Montessori eğitimi yöntemi uygulanarak öğrenci bilgi düzeylerine etkisinin nasıl olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın amacı, sanat tarihi eğitiminin montessori eğitimi yöntemiyle öğretilmesinin öğrenci bilgi düzeyine etkisini kapsamaktadır.

Yöntem

Araştırma deneysel bir yöntemle yapılmıştır. Uygulamada; Pablo Picasso, kontrol grubuna düz anlatım yöntemiyle, deney grubuna ise montessori eğitimi yöntemiyle anlatılmıştır. Uygulama öncesinde ve sonrasında öğrenci bilgi düzeylerindeki farklılıkları ölçmek amacıyla her iki gruba da dersin ilk 10 dakikasında ön test, son 10 dakikasında ise son test uygulanmıştır. Yöntemin, bilginin kalıcılığı üzerindeki etkisini daha net bir şekilde ortaya koyabilmek için son test her iki gruba da bir hafta sonra ve bir ay sonra olmak üzere iki kere tekrar uygulanmıştır. Ön test- son test sonuçları alan uzmanı tarafından bilgisayar ortamında elde edilmiştir.

Montesori eğitimi yöntemiyle yapılan uygulamada öncelikle bir duvara boydan boya dönem ve ressam görsellerinin yerleştirilmesiyle iki tane öğrenme merkezi oluşturulmuştur. Görsellerin altında, birinci merkeze seçilen dönem hakkında, ikinci merkeze dönemin ressamlarından olan Picasso hakkında kısa kısa bilgilere yer verilmiştir. Öğrenciler duvarın

önüne grup grup oturtulup bir el kuklası ile "Bugün sincap kardeş Picassoyu ziyarete gitmiş." şeklinde bir hikayeleştirme yapılarak uygulama gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu, Erzurum Hedef Koleji ilköğretim ikinci sınıf öğrencilerinden 24 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerden 12 kişiye Montessori eğitimi yöntemi, 12 öğrenciye de düz anlatım yöntemi uygulanmış ve karşılaştırma yapılmıştır. Araştırma nitel araştırma modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Test sonuçları ve öğrencilerin resim performansları değerlendirildiğinde, temel düzeyde basit sorulardan oluşan ön-son test sorularından, "Picasso kimdir?", "Bildiğiniz Picasso resimlerini yazınız.", "Picasso hangi akımın öncülerindendir?", "Picasso resimlerindeki şekiller nasıldır?", Picasso temel renk olarak bir dönem sürekli hangi rengi kullanmıştır?", "Picasso'yu meşhur eden ilk eseri hangisidir?", "Picasso'nun resimleri hakkında ne düşünüyorsunuz?" sorularında son test lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Deney ve kontrol grubunun son test puan ortalamaları değerlendirildiğinde, iki grup arasında anlamlı bir fark olduğu anlaşılmaktadır.

Uygulamanın öğretim sürecine yansımalarına bakıldığında; montessori eğitiminin sınıf içi genel iletişimi ve öğrenci-öğretmen arasındaki iletişimi arttırdığı, öğrenci motivasyonunu ve öğrencinin derse aktif olarak katılımını sağlayarak ilgi ve dikkatlerini üst düzeye çıkardığı gözlemlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin derse katılımındaki tutum ve davranışları ile sordukları sorular baz alındığında, öğrenmenin daha zevkli hale geldiği de gözlemlenmiştir.

Çalışmada, montessori eğitimi yönteminin bilgilerin kalıcılığına etkisini belirlemek amacıyla bir hafta sonra son test tekrar uygulanmış ve sonuçta deney grubu öğrencilerinin ortalama puanlarının kontrol grubu öğrencilerinin ortalama puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bir hafta sonra yapılan testte, uygulamadan sonra yapılan teste göre deney grubunun ortalamaları yükselirken, kontrol grubunun ortalamalarında bir düşüş olduğu saptanmıştır. Çalışmanın devamında, bir ay sonra test tekrar uygulanmış ve sonuçta deney grubu öğrencilerinin ortalama puanlarının mevcut programdaki kazanımlara göre hazırlanan etkinliklerin uygulandığı öğrencilerin ortalama puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak bir hafta sonra yapılan değerlendirmeye göre her iki grubunda ortalamalarında düşüş olduğu görülmüştür.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada montessori eğitimi yönteminin öğrenci bilgi düzeyine etkisi, 20.yy resim ve heykel sanatının ilk akla gelen ismi ve kübizm akımının kurucusu olan Pablo Picasso örneği ile ele alınarak, öğrenme alanı içinde değerlendirilmiştir. Kökeninde çocuğun kendi potansiyelini ortaya çıkartacak, onu yoğunlaşarak normalleştirecek ortamı ve materyalleri sunan bir eğitim yöntemi olan montessori, birçok araştırmada olduğu gibi bu araştırma sonucunda da amacını desteklemiştir. Uygulama süresinde, öğrenciler hem Picasso ile ilgili bilgi edinmişlerdir hem de öğrencilerle motivasyon düzeyi yüksek bir etkinlik gerçekleştirilmiştir.

Araştırma bulgularına göre ön-son test sorularından son test lehine çıkan anlamlı farklılıklar değerlendirildiğinde, montessori eğitimi yönteminin mevcut programdaki kazanımlara göre hazırlanmış etkinliklere göre daha etkili olduğu ve öğrencilerin başarılarını artırdığı sonucuna ulaşılabilir.

Yapılan ön-son test sorularına verilen cevaplarla beraber tüm bu olumlu yansımaların, deney grubu öğrencilerinin bilgi düzeyi üzerinde olumlu ve belirgin bir değişiklik yarattığını göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin derse katılımı ve sordukları sorular baz alındığında, öğrenme daha zevkli hale gelerek eleştirel ve yaratıcı düşünme gücünü artırmaya önemli ölçüde katkı sağladığı görülmüştür.

Çalışmada bir hafta sonra ve bir ay sonra uygulanan son testle beraber sonuçlar tekrar değerlendirildiğinde ortaya çıkan tablo, montessori eğitimi yönteminin öğrencilerin bilgilerinin kalıcılığı üzerine olumlu etkilerinin olduğunu göstermektedir. Tüm bu sonuçlara göre öğrencilerin derse birebir aktif katılması, konuyu zevk alarak öğrenmesi ve konunun merkezinde öğrencinin olması öğrenilen konunun uzun süre hatırlanmasında etkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda farklı araştırmalarda da montessori eğitimi yönteminin öğrencilerin başarılarını artırırken aynı zamanda bilginin kalıcılığını da desteklediği gösterilmiştir.

Tüm bunlar gözönünde bulundurulduğunda; Montessori'nin eğitim yöntemi; kökeninde çocuğun doğal içsel potansiyelini ortaya çıkartacak, onu, yoğunlaşarak normalleştirecek ortamı ve materyalleri sunan bir eğitim yöntemidir diyebiliriz.

Montessori, yönteminin amacını ve temelini açıklarken hangi dayanaklarla inşa ettiğini dikkatin yoğunlaşma durumunu özetle şu cümleyle açıklamaktadır:

“Amacım; yoğunlaşmayı sağlayan, alıştırma materyallerini sunan; yoğunlaşmaya uygun eğitim veren ve ayrıca vicdanımın sorguladığı. ‘Dışsal Koşulları sunmak için hangi çevre olmalıdır?’ sorusunun yanıtını vermek; metodumun inşası işte böyle başladı” (Montessori, 1967, s.22).

Montessori eğitim yöntemi, Montessori’nin geliştirdiği öğrenme teorisine dayanmaktadır. Bu yöntemi uygulayan öğretmen hiçbir zaman metodun dayandığı ilkeleri unutmamalıdır. Montessori’nin öğrenme teorisi yapılan araştırmalarla doğruluğu saptanmış bir teoridir ve bu teori temelde bir gelişim teorisidir. Montessori’ye göre gelişme, kişi ile çevresi arasında karşılıklı etkileşim yolu ile mümkün olmaktadır ve bu görüşün, eğitim yöntemi açısından gelişmeyi sağlayacak iki önemli sonucu vardır:

1. Öğrenme, ancak çocuğun kendi kendine yaptığı etkinlikler sonucu gerçekleşir.
2. Öğrenmeyi sağlayan etkinliklerin belli bir sıra izlenmesi gerekir (Mann ve İnan, 1978, s.12).

Tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme yaklaşımları, yalnızca coğrafya eğitimde değil bütün disiplinlerde kullanılabilen yaklaşımlardır. Bu nedenle geliştirilen tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme gelişim programı farklı disiplinlerin öğretmen yetiştiren kurumlarında da uygulanabilir.

Kaynaklar

- Demiralp, S. (2014). *Montessori medtodu ve uygulamaları*. İstanbul: Nobel Akademik.
- Durakoğlu, A. (2011). Maria Montessori’ye göre okul öncesi çocukluk dönemin özellikleri. *Dicle Üniveritesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*,16,133-145
- Helming, H. (1992). *Montessori padagogik*. Breisgau: Freiburg.
- İnan, N. Mann, J. S. (1978). *Montessori metodu*, Ankara: Geri Zekalı Çocukları Koruma Derneği.
- Korkmaz, E. (2006). *Montessori metodu*. Ankara: Algt.
- Montessori, M. (1964). *The absonbent mind*. III.Wheaton: Theosophical.
- Montessori, M. (1967). *Grund gedanken der montessori pedagogik*. Der. Paul Oswald ve Günter Schutz-Benesch. Freiburg im Breisgau: Herder Verlag.
- Montessori, M. (1969). *Die entdeckung des kindes*. Freiburg im Breisgau: Herder Verlag.

Montessori, M. (1972). *Das kreative kind*. Freiburg im Breisgau: Herder Verlag.

Oktay, A. (1987). Okul Öncesi Eğitimde Çağdaş Bir Yaklaşım: Montessori Yöntemi. Ya-Pa
5. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. Antalya: Ya-Pa.

Seldin, T. (2013). *Montessori yöntemiyle harika çocuk nasıl yetiştirilir*. İstanbul: Kaknüs.

Topbaş, E. (2004). *Montessori yöntemiyle çocuk eğitimi*. Tekağaç: Eylül.